

Η Ινδία των εναλλαγών και των αντιθέσεων

■ Της ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ*

ΟΤΑΝ ΑΡΧΙΣΑ να σκέφτομαι την παρουσίαση για τη συγκέντρωση της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων στις 27 Νοεμβρίου 1992, με θέμα το συνέδριο της IFLA 1992, βρέθηκα ν'αντιμετωπίζω ένα πρόβλημα διαφορετικό από αυτά που αντιμετωπίζω όταν κάνω παρόμοια δουλειά. Στα διάφορα συνέδρια που κατά καιρούς παρακολουθώ, προσπαθώ να πάρω τις περισσότερες δυνατές πληροφορίες για τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις νέες δραστηριότητες του κλάδου μας. Για την IFLA του 1992 στην Ινδία, αυτό δεν έμοιαζε να έχει ιδιαίτερη σημασία, ακόμα και τώρα που κοιτάζα το υλικό στο γραφείο μου στην Αθήνα.

Όλα υποσκιάζονται ακόμα και τώρα από την εικόνα της Ινδίας όπου τα τρίκυκλα, οι ελέφαντες, οι αγελάδες και οι μαϊμούδες μπορεί να είναι στο ίδιο ανοιγόκλειμα του ματιού σου.

Όλα υποσκελιζονται από την αίσθηση που αποκτάει κανείς ότι το σώμα του ξεαερώνεται, στην κυριολεξία, καθώς βγαίνει από το κατώφλι του ξενοδοχείου για το μεσημεριανό φαγητό στον κήπο, μέσα σε μια ατμόσφαιρα που μοιάζει σαν φυσικός θάλαμος αερίων.

Θυμηθείτε, όσοι έχετε διαβάσει ή δει το "Πέρασμα στην Ινδία" του Φόρστερ, τη ζαλάδα της ηρωίδας στην εκδρομή της στις σπηλιές και θα νοιώσετε ίσως τι μπορεί να αισθανθεί ένας άπειρος επισκέπτης.

Η παρουσίαση του προγράμματος OSIRIS, ενός νέου on line προγράμματος για περιοδικά στη Γαλλία, ακόμα και τώρα φαντάζει άνευ σημασίας μπροστά στο σοκ που παθαίνει κανείς όταν βλέπει έναν πανύψηλο Ινδό, ισχνότατο, να περπατάει γυμνός στη μέση του δρόμου, χωρίς να δείχνει ότι αντιλαμβάνεται τα αυτοκίνητα που κινούνται σαν τρολά γύρω του. Είναι ένας άγιος άνθρωπος, σεβαστός απ'όλους.

Η IFLA 1992 ήταν μια εμπειρία πνευματική, πέρα από την επαγγελματική ενημέρωση. Μια μοναδική πολιτιστική εμπειρία. Μια αποκάλυψη για το ότι ο δυτικός πολιτισμός μας δεν είναι παρά μια από τις οπτικές γωνίες και ίσως όχι η σοφότερη ή η πιο ευτυχής.

Δεν είναι τυχαίο ότι η καλύτερη παρουσίαση που παρακολούθησα και στην οποία ομιλήτρια και ακροατήριο έκλαιγαν στην κυριολεξία,

Από τη στιγμή που η προφορική παράδοση των παραμυθιών έσπασε, χάθηκε ο παραμυθός και η γιαγιά, και τα παιδιά δεν έχουν τη δυνατότητα να διαβάσουν μόνα τους το κατάλληλο υλικό, χαμένα στις μεγάλες πόλεις, με γονείς που παλεύουν για το καθημερινό φαγητό, οι αξίες χάνονται και ο κοινωνικός ιστός καταστρέφεται.

ήταν η παρουσίαση ενός προγράμματος για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού σε μια από τις φτωχότερες και πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές του Νέου Δελχί.

Ούτε ήταν τυχαίο το γεγονός, ότι οι προβληματικές Ευρώπη και Αμερική του '60 κατέφευγαν στην Ινδία και τη φιλοσοφία της για ανακούφιση.

Στη διαδρομή από την Agra στη Jaipur, πόλεις σε απόσταση 200 χλμ. η καθημέρα από το Νέο Δελχί, οι άνθρωποι ζουν κατά μήκος του γεμάτου τρύπες εθνικού δρόμου σε σπίτια με τρεις τοίχους και χωρίς σκεπή, χωρίς ηλεκτρικό και νερό, με μια κοινή βρύση στη μέση του χωριού, που προσφέρει αμφίβολης ποιότητας νερό.

Παντού υπάρχει λάσπη και μια γυναίκα ουρλιάζει σπαρακτικά γιατί μόλις ψόφησε η αγελάδα της, η μοναδική πηγή ζωής της.

Χωρίς αγελάδα δε θα μπορεί να καλλιεργήσει το χωράφι της και χωρίς την κοπριά της δεν θα έχει καύσιμα για να μαγειρεύει το φαγητό της. Και όμως ο κόσμος είναι ικανοποιημένος, εσωτερικά ήρεμος. Όσο πιο μεγάλη η φτώχεια της περιοχής, τόσο πιο έντονα τα χρώματα των φορεμάτων των γυναικών, έντονα κόκκινα, πορτοκαλί, μωβ, και τόσο πολλά τα στολίδια που φορούν σε χέρια και σε πόδια.

Όλες οι βιβλιοθηκονομικές παρουσιάσεις χάνουν στη σπουδαιότητά τους μέσα σ'αυτό το πλαίσιο ακόμα και σήμερα που βρισκόμαστε μίλια μακριά από την Ινδία.

Πρωταγωνιστής είναι η ίδια η χώρα με τις τρομερές εναλλαγές και αντιφάσεις.

Ενώ 80% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές περιοχές και 60% πλήττεται από αναλφαβητισμό, στην επίσκεψή μας στο Indira Gandhi Εθνικό Κέντρο για τις Τέχνες, μαθαίνουμε ότι το κέντρο έχει ένα μεγαλόπνοο και εμπνευσμένο σχέδιο για την αντιγραφή όλων των χειρογράφων και του σπάνιου έντυπου υλικού της χώρας. Για το σκοπό αυτό έχει γίνει καταρχήν ο γεωγραφικός εντοπισμός των κέντρων της χώρας που διαθέτουν τέτοιο υλικό.

Στη συνέχεια, κινητή μονάδα μικροφωτογράφησης επισκέπτεται με τη σειρά τις διάφορες περιοχές και κάνει επί τόπου φωτογράφιση του υλικού. Ένα αντίγραφο του προϊόντος σε μικροφίλμ ή μικροφίς κατατίθεται στο Εθνικό Κέντρο για τις Τέχνες.

Όλη αυτή η δουλειά που έχει αρχίσει πριν από 7 χρόνια συντονίζεται μέσα από ένα κτίριο που ήταν πρώην στρατόπεδο, όπου η ζέστη του Αυγούστου δεν σου επιτρέπει ν'αναπνεύσεις, πόσο μάλλον να προγραμματίσεις ενέργειες επιστημονικές.

Στον ίδιο χώρο μπορούν να κάνουν έρευνα οι 100 ερευνητές στους οποίους απευθύνεται το κέντρο και για τους οποίους συγκεντρώνεται πολύτιμο υλικό από πολλές χώρες του κόσμου.

Διαφορετική μεταχείριση, κλιματιζόμενο χώρο δηλαδή, έχουν μόνο τα μικροφίλμ τα οποία πρέπει να σωθούν.

Και ενώ το Εθνικό Κέντρο για τις Τέχνες

* Η Αλεξάνδρα Παπάζογλου είναι βιβλιοθηκάρια της βιβλιοθήκης Κολλεγίου Αθηνών

Indira Gandhi απευθύνεται στους λίγους και εκλεκτούς, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να σώσει τον πολιτιστικό θησαυρό της χώρας, το κέντρο ΚΑΤΗΑ σ'ένα από τα Slums του Δελχί απευθύνεται στους πολλούς με τις λίγες ευκαιρίες.

Η διευθύντρια του Κέντρου Geeta Dharmarajan, μια νέα κοπέλα, συγγραφέας παιδικών βιβλίων, ξεκίνησε το 1989 ένα πρόγραμμα καταπολέμησης του αναλφαριθμοσύ και ενίσχυσης των παι-

Η Ινδία των εναλλαγών και των αντιθέσεων

σχυσης των παιδιών που είναι αναγνώστες πρώτης γενιάς, των "νεοαλφάβητων", αν θα μπορούσε να μεταφραστεί έτσι ο όρος neoliterate.

Το πρόγραμμα που ξεκίνησε με την έκδοση ενός παιδικού περιοδικού για τους νεοαλφάβητους, έχει τώρα 7 διαφορετικές δραστηριότητες μεταξύ των οποίων είναι η ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού και σχολικών εγχειριδίων για παιδιά που δεν πήγαν ποτέ σχολείο ή το εγκατέλειψαν νωρίς, η συλλογή παραμυθιών και τραγουδιών από 6 επαρχίες της Ινδίας για τη δημιουργία κατάλληλου αναγνωστικού υλικού για ενήλικες, κυρίως γυναίκες, και ένα κέντρο εκπαίδευσης για 550 παιδιά και 80 γυναίκες που ζουν σ'ένα από τα χειρότερα slum του Νέου Δελχί.

Στις γυναίκες η εκπαίδευση αποβλέπει στο να τις διδάξει κάποιες δεξιότητες όπως μαγειρέμα, ράψιμο, κέντημα με τις οποίες μπορούν ν'ανεβάσουν σημαντικά το οικογενειακό εισόδημα.

Το περιοδικό TAMASHA, το οποίο καλύπτει ένα κενό στην εκπαίδευση, αποδεικνύει με την επιτυχία του ότι για να υπάρχει αναγνωσιμότητα πρέπει να υπάρχει το κατάλληλο υλικό. Το περιοδικό κυκλοφορεί σε 50.000 αντίτυπα και μερικά τεύχη φθάνουν τα 160.000. Κάθε τεύχος υπολογίζεται ότι διαβάζεται από 30-120 παιδιά, 6 φορές περισσότερο από το τεύχος ενός κοινού περιοδικού.

Το κέντρο ΚΑΤΗΑ μπορεί να απευθύνεται σε ανθρώπους που τρώνε μια ή και καμιά φορά την ημέρα, όμως φαίνεται ότι η ανάγκη τους για πνευματική τροφή είναι το ίδιο έντονη με τη σωματική.

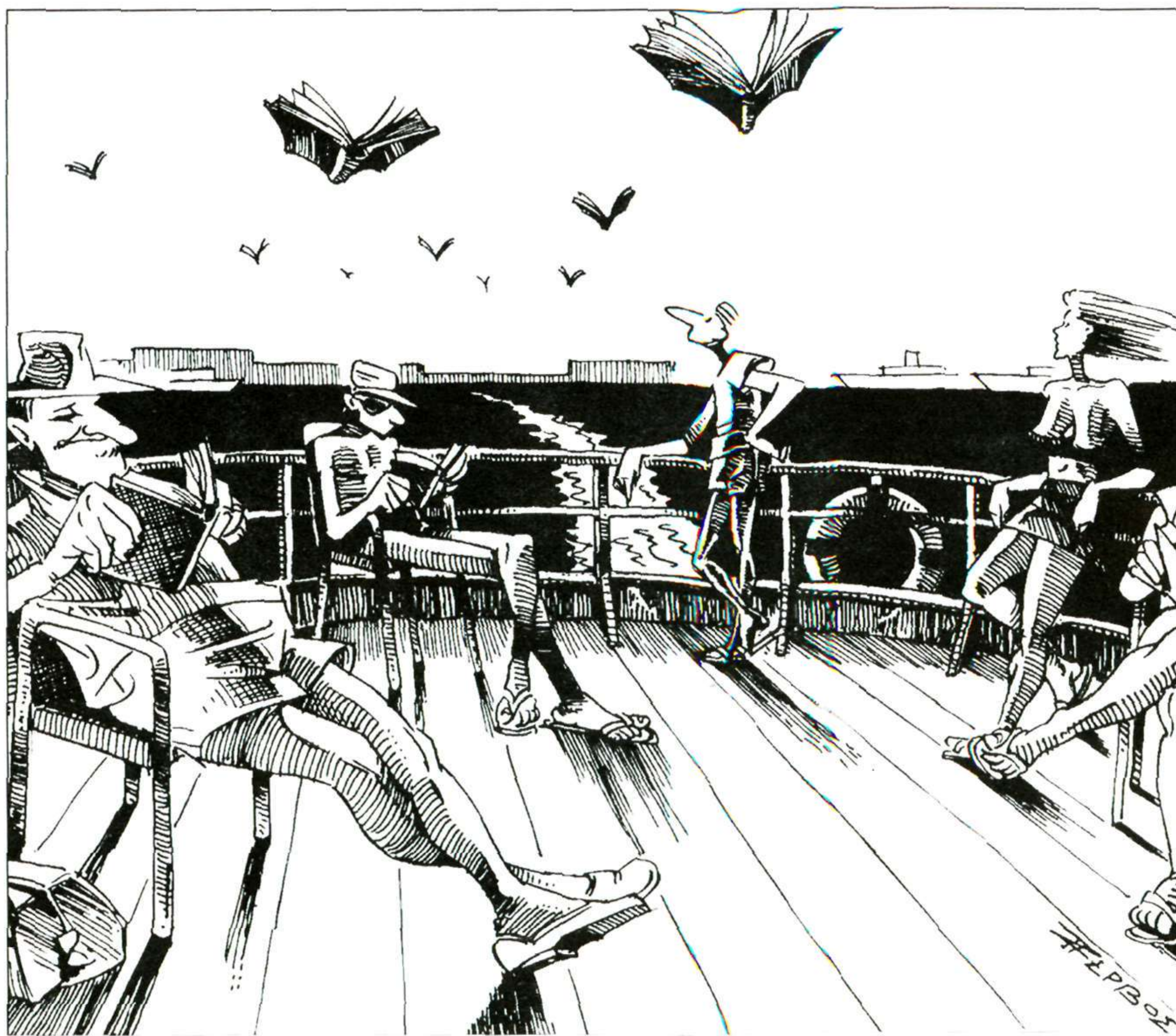
Από τη στιγμή που η προφορική παράδοση των παραμυθιών έσπασε, χάθηκε ο παραμυθιάς, καθώς και ο παλπούς και η γιαγιά, και τα παιδιά δεν έχουν τη δυνατότητα να διαβάσουν μόνα τους το κατάλληλο υλικό, χαμένα στις μεγάλες πόλεις, με γονείς που παλεύουν για το καθημερινό φαγητό, οι αξίες χάνονται και ο

κοινωνικός ιστός καταστρέφεται.

Νέες κοπέλες, που γεννάνε σε κάτι ειδικές σκηνές πάνω στα πεζοδρόμια του Νέου Δελχί, πεθαίνουν από τέτανο, γιατί ξεκοιμμένες από την παράδοση και μη έχοντας την κατάλληλη πληροφόρηση κόβουν τον ομφάλιο λώρο με σκουριασμένα μαχαίρια.

Αυτές τις πληγές προσπαθεί να καταπολεμήσει το κέντρο ΚΑΤΗΑ και με τα εφόδια που προσφέρει να δώσει τη δυνατότητα να ξαναβρουν, οι χωρίς ελπίδα, τη χαμένη τους αξιοπρέπεια.

Από τη στιγμή που χάνεται η προφορική παράδοση σε μια χώρα, η αναγνωσιμότητα είναι πλέον το μόνο μέσο με το οποίο μπορεί να εξαπλωθεί η πληροφόρηση που διατηρεί τον πολιτισμό και την αξιοπρέπεια μιας χώρας ή ακόμα και την ανάπτυξή της, όπως ειπώθηκε σε μια παρουσίαση από τη Νιγηρία η οποία όντας χώρα με άφθονο πλούτο δεν μπορεί να ξεπεράσει το φράγμα της τριτοκοσμικής χώρας λόγω έλλειψης πληροφόρησης και συντονισμού στα μεγάλα κέντρα, και κυρίως στις αγροτικές περιοχές.

Όπως το κέντρο ΚΑΤΗΑ, το οποίο πραγματικά συγκίνησε με την προσπάθειά του, και οι άλλοι φορείς, που έχουν διαπιστώσει την ανάγκη για την αύξηση της αναγνωσιμότητας κάνουν μεγάλες προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση.

Μια απ'αυτές είναι της Ένωσης Συγγραφέων και Εικονογράφων που από το 1983 έχουν οργανώσει σε σπίτια μελών τους 31 βιβλιοθήκες στην περιοχή του Νέου Δελχί και 15 έξω από το Δελχί. Στις βιβλιοθήκες αυτές που είναι πολύ δημοφιλείς στα παιδιά, τόσο που λέγεται ότι αν υπάρχουν πολλά παιδιά έξω από ένα σπίτι μετά τις 4:00 το απόγευμα θα λειτουργεί στο σπίτι αυτό βιβλιοθήκη, κάθε παιδί μπορεί να δανειστεί από τα 200 βιβλία

που υπάρχουν μέχρι 8 βιβλία το μήνα για 8 ρουπίες, δηλαδή 48 δρχ.

Η προσπάθεια αυτή, με πολύ χαμηλό κόστος λειτουργίας, περίπου 400 δολάρια το χρόνο, προσπαθεί να καλύψει την ανεπάρκεια των δημοτικών βιβλιοθηκών. Στην Ινδία, ενώ υπάρχουν 25.000 δημόσιες βιβλιοθήκες, μόνο 500 έχουν υλικό για τα 200 εκατομμύρια παιδιών της χώρας και υπάρχουν μόνο 50 παιδικές βιβλιοθήκες.

Μια άλλη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της αναγνωσιμότητας είναι η ύπαρξη κατάλληλου αναγνωστικού υλικού.

Στην Ινδία η πολυγλωσσία, η οικονομική δυσχέρεια και η χαμηλή εκδοτική παραγωγή (3.000 αντίτυπα για κάθε τίτλο), αποτελούν σοβαρό πρόβλημα.

Ένα πρόβλημα που εντοπίστηκε όμως και αντιμετωπίστηκε από εμπνευσμένους ανθρώπους.

Ένα παράδειγμα είναι ο Shankar Pillai, φίλος στενός του Nehru που τον υποστήριξε στην προσπάθειά του. Στη δεκαετία του '50 ο Pillai ίδρυσε το Children's Book Trust, ένα εκδο-

τικό οίκο μόνο για παιδιά, ο οποίος λειτουργεί και μια παιδική βιβλιοθήκη, μια μικρή όαση ηρεμίας και ησυχίας μέσα στο πολυπληθές και πολύβουο Νέο Δελχί.

Η επίσκεψη στη βιβλιοθήκη και η προσπάθεια που γίνεται από το Κέντρο ήταν μια δροσερή αναπνοή ελπίδας. Ο χώρος της βιβλιοθήκης είναι οργανωμένος με καλό υλικό, παρότι φτωχικός.

Εντυπωσιακό ήταν και το βιβλιοπωλείο, όπου πωλούνται οι εκδόσεις του κέντρου, καθώς και το μουσείο με κούκλες απ'όλο τον κόσμο.

Στην Ινδία με όλες τις αντίξοες συνθήκες που υπάρχουν γίνεται προσπάθεια. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη του Νέου Δελχί με 11.000.000 βιβλία έχει 10.000 δανεισμούς την

ημέρα στα 173 σημεία που εξυπηρετεί.

Με τα 5 βιβλιοαυτοκίνητα που διαθέτουν 3-4 χιλιάδες βιβλία το καθένα σε 4 γλώσσες (Αγγλικά, Hindi, Punjabi και Urdu) φθάνει σε άλλα 54 σημεία της πρωτεύουσας και σε 13 αγροτικές περιοχές.

Ένα έκτο βιβλιοαυτοκίνητο διανέμει βιβλία Braille.

Το θέμα της αναγνωσιμότητας όπως ξέρουμε δεν είναι υπόθεση των υποανάπτυκτων χωρών. Σε παρουσίαση από τη Γερμανία διατυπώθηκε ότι η δυνατότητα να διαβάσει κανείς είναι προϋπόθεση για τη χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών και οπτικοακουστικών μέσων.

Η Barbro Thomas του εθνικού Συμβουλίου

Η Barbro Thomas του εθνικού Συμβουλίου της Σουηδίας για τα Πολιτιστικά θέματα, έδωσε δύο διαλέξεις με το θέμα αυτό.

Στη μια διάλεξη με τον τίτλο "ο ρόλος της δημοτικής βιβλιοθήκης στην καταπολέμηση του αναλφαβητισμού" αναπτύσσεται η θεωρία ότι, ενώ οι βιβλιοθήκες δεν μπορούν να λύσουν το πρόβλημα του αναλφαβητισμού, καθώς αυτό είναι θέμα εκπαίδευ-

σης, μπορούν να βοηθήσουν στο να μειωθεί κάπως το ποσοστό των 26,5% αναλφάβητων του κόσμου που αντιπροσωπεύει 935,4 εκ. ενήλικες. Οι υπό ανάπτυξη χώρες και οι χώρες του Τρίτου Κόσμου που πλήττονται από το πρόβλημα έχουν και το επιπρόσθετο μειονέκτημα ότι δεν έχουν το σωστό υλικό στις βιβλιοθήκες τους. Αντίθετα, για να μπορέσει να καταπολεμηθεί ο αναλφαβητισμός, οι βιβλιοθήκες πρέπει να είναι ενημερωμένες και ικανές να αναλύσουν το πρόβλημα της περιοχής τους.

Προκειμένου να βοηθήσουν στον τομέα

Από τη στιγμή που χάνεται η προφορική παράδοση σε μια χώρα, η αναγνωσιμότητα είναι πλέον το μόνο μέσο με το οποίο μπορεί να εξαπλωθεί η πληροφόρηση που διατηρεί τον πολιτισμό και την αξιοπρέπεια μιας χώρας ή ακόμα και την ανάπτυξή της, όπως ειπώθηκε σε μια παρουσίαση από τη Νιγηρία η οποία όντας χώρα με άφθονο πλούτο δεν μπορεί να ξεπεράσει το φράγμα της τριτοκοσμικής χώρας λόγω έλλειψης πληροφόρησης και συντονισμού στα μεγάλα κέντρα, και κυρίως στις αγροτικές περιοχές.

σμός χτυπάει και τις αναπτυσσόμενες χώρες με στατιστικές καθόλου κολακευτικές όπως είναι το 25% για τα παιδιά της Γαλλίας που τελειώνουν το σχολείο. Θα κλείσω μ'ένα θέμα που απασχόλησε πολλές παρουσιάσεις, ακόμα και το λόγο του νέου προέδρου της IFLA Robert Wedgeworth: το θέμα της εικόνας και του status του βιβλιοθηκάρου. Παρότι σε μια μελέτη που έγινε το 1992 στις Ηνωμένες Πολιτείες το επάγγελμα του βιβλιοθηκάρου ποικίλει από χώρα σε χώρα ανάλογα με το κοινωνικό επίπεδο της χώρας και το επίπεδο εκπαίδευσης του κλάδου.

αυτό, η IFLA και η UNESCO ανέθεσαν στην Thomas τη σύνταξη προδιαγραφών, που πρέπει να ακολουθούνται από τις βιβλιοθήκες που αντιμετωπίζουν προβλήματα αναλφαβητισμού.

Είναι ένα έντυπο 50 σελίδων, το οποίο θα ήταν χρήσιμο και για κάποιες ελληνικές βιβλιοθήκες.

Γιατί, όπως τονίστηκε, ο λειτουργικός αναλφαβητι-

Τελικά, παρόλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι βιβλιοθήκες σ'όλο τον κόσμο, λόγω κακών οικονομικών, υπάρχουν θετικές εξελίξεις. Στο Μεξικό έχουν γίνει αρκετές χιλιάδες κοινοτικές βιβλιοθήκες που, οργανωμένες από το κράτος, λειτουργούν με μεγάλη επιτυχία χάρη στη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στη Γερμανία, η συνένωση πολλών διαφορετικών στοιχείων για τη δημιουργία της Γερμανικής Εθνικής

Η Ινδία των εναλλαγών και των αντιθέσεων

Βιβλιοθήκης είναι κάτι που κανείς δεν φανταζόταν ότι θα μπορούσε να λειτουργήσει με επιτυχία. Τέλος, η Νέα Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας αποτελεί υπόσχεση για το μέλλον με τις νέες τεχνολογίες που θα προωθήσει.

Η IFLA '92 ήταν κυρίως Ινδία, όπως ανέφερα και παραπάνω. Η παρουσίασή μου για τον αναλφαβητισμό θα είναι φαντάζομαι για σας ότι είναι για όλους μας η εικόνα της Audrey Hepburn που προσπαθούσε να σώσει τα παιδιά της Σομαλίας που πεθαίνουν. Συγκινεί, αλλά είμαστε πολύ μακριά. Γι'αυτό σας προτείνω ένα ταξίδι στην Ινδία. Θα σας συγκλονίσει.■

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bowden, Russel: Image, status and reputation: some observations

Davis, Donald G.: Library History in India: Historiographical Assessment and Current Trends. Booklet 7

Dharmajaran, Geeta: Katha and its Literacy Project

Diso, Ibraheem, Lukman: Information Policies and Government Guidance in Nigeria: What hope for rural communities?

Glashoff, Iona: From Reading Promotion to Media Literacy - Public Library Services for Children and Young People. Booklet 3

Khanna, S.N.: Mobile Library Service with a special reference to Delhi Public Library

Miller, Marily L.: The Implications for Libraries of research on the reading of children

Panandiker, Surekha: Promotion of Reading Habits through Home Libraries. Booklet 3

Parker Jandra: Women's status in Librarianship. The UK experience.

Rao Mohin: Children's Books and Libraries in India. Booklet 3

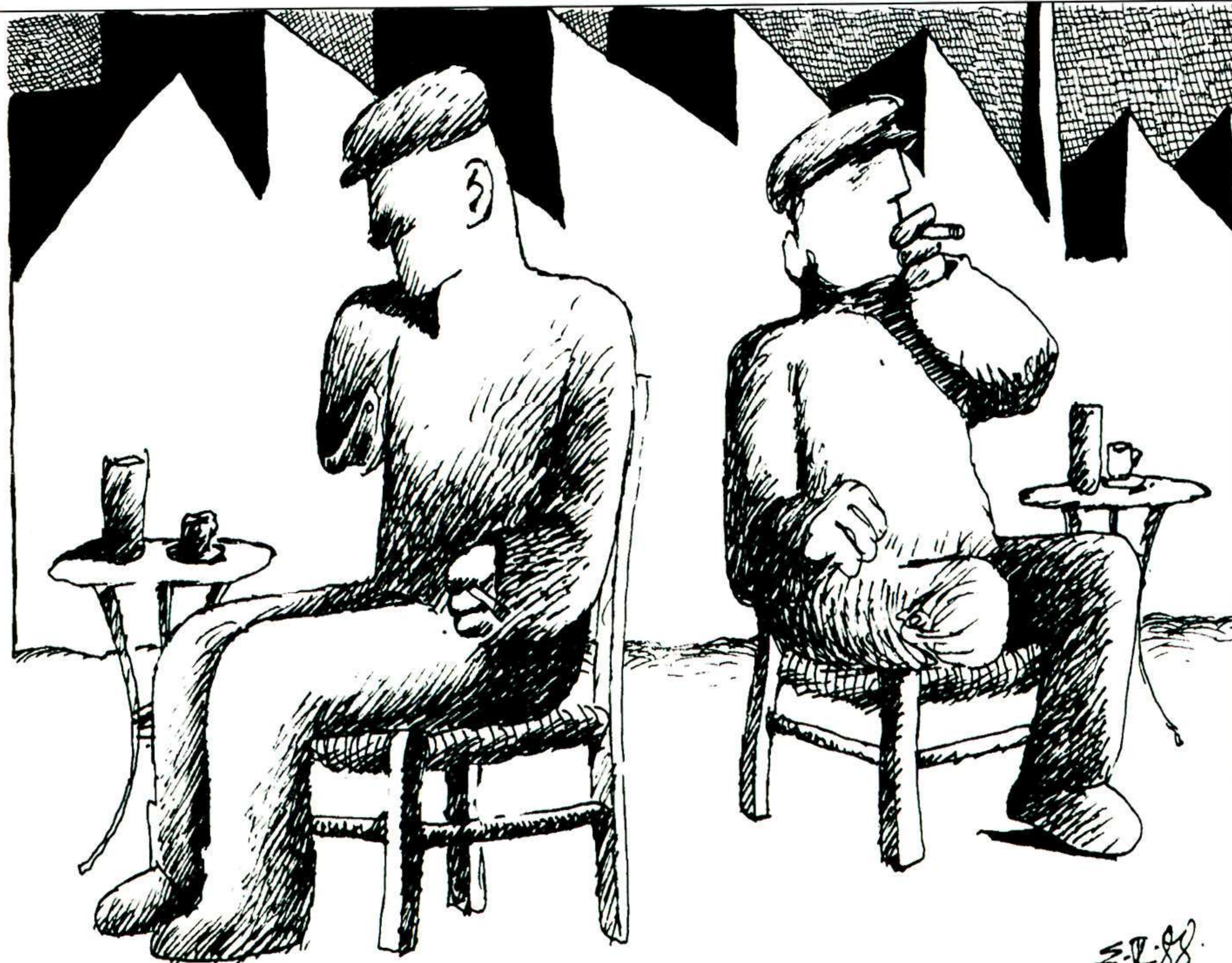
Thomas, Barbro: The role of the Public Library in Combating Illiteracy

Thomas, Barbro: Guidelines for Public Libraries working with illiteracy

Thomas, Barbro: UNESCO Public Library manifesto

Venkatappaiah, V.: Community Information Centres in the Developing Countries with Special Reference to India

Wedgeworth, Robert: New beginnings

Σ.Ι. 88.

Από τη στιγμή που χάνεται η προφορική παράδοση σε μια χώρα, η αναγνωσιμότητα είναι πλέον το μόνο μέσο με το οποίο μπορεί να εξαπλωθεί η πληροφόρηση